

MALCOLM LOWRY
YANARDAĞIN
ALTINDA

ROMAN

Çeviri: SINAN FİŞEK

❤️
CAN

4.
BASKI

Malcolm Lowry
YANARDAĞIN
ALTINDA

Under the Volcano, Malcolm Lowry

© Peter Matson, 1947, 1975

© Can Sanat Yayınları A.Ş., 1989

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1989

4. basım: Şubat 2017, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © iStockphoto.com

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 12584

ISBN 978-975-510-113-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789755101132

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

Malcolm Lowry
YANARDAĞIN
ALTINDA

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
SİNAN FİŞEK

CAN YAYINLARI

Malcolm Lowry, 1909 yılında Liverpool yakınlarındaki New Brighton'da doğdu. Zengin bir pamuk tüccarı olan babası tarafından geleneksel İngiliz üst sınıf terbiyesiyle yetiştirildi. Sekiz yaşında yatılı okula gönderildi. Geçirdiği bir rahatsızlık sonucu, dokuz yaşında görme duyusunu büyük ölçüde yitirdi. On üç yaşında, başarılı bir ameliyatla yeniden görmeye başladı. Kısa bir süreliğine gittiği özel okulun dergisi *Leys Fortnightly* için şiirler ve öyküler yazdı. Ancak geleneksel burjuva eğitime tepki göstererek okulu bıraktı. Babası onun Cambridge Üniversitesi'ne gitmesini ve üç ağabeyi gibi aile işinde çalışmasını beklerken, Lowry dünyayı gezmek ve edineceği deneyimlerden yazarlığı için yararlanmak istiyordu. 1927'de tayfa olarak bir gemiye binerek Çin'e doğru yola çıktı. Beş ay sonra geri döndüğünde, ilk romanı *Ultramarine*'e yetecek kadar malzeme toplamıştı. Babasının gönlü olsun diye gittiği Cambridge'ten 1932'de mezun olduktan sonra, Londra ve Paris'te yaşadı. 1935'te ABD'ye giderek Hollywood camiasına girdi. 1936-1944 yılları arasında yazdığı başyapıtı *Yanardağın Altında*'da, bu dönemde öğrendiği sinema tekniklerinden yararlandı. Geri dönüşlerle dolu bu otobiyografik romanda, yabancılaşma, aşk, politik idealizm ve mit temaları iç içe geçer. Lowry, 14 yaşında alkole başladığı, kendi kendini yok etme arzusunun damgasını vurduğu yaşamına 1957'de, 48 yaşındayken son verdi. *Hear Us O Lord from Heaven Thy Dwelling Place* ("Cennetteki Yerinden Kulak Ver Bize Tanrım") adlı öykü kitabı 1961'de, *Seçme Şiirler*'i ise bir yıl sonra yayımlandı.

Sinan Fişek, 1969'dan beri gazetecilik yapıyor, çevirileri 1967 yılından beri yayımlanıyor.

Eşim Margerie'ye

Birçok kudretli şeyler vardır, fakat hiçbiri insan kadar kudretli değildir. İnsan, karanlık denizlerin üzerinde, fırtınalı lodos rüzgârıyla kabaran dalgaları aşarak, gürültüler arasında yoluna gider. Toprağı, bu ebedi ve yorgunluk bilmeyen tanrıyı bile yorar, kuvvetli atların çektiği sapanı do-laştırarak her yıl onun bağırını altüst eder.

Şu çokbilmiş insan, gamsız kuş sürülerini, ormandaki yırtıcı hayvanları, denizdeki türlü mahlûkları ipten örülmüş ağlarla tuzağa düşürür. Dağın yabani hayvanını zekâsıyla yola getirir ve atın yelesi başına koşum ve kimseye râm olmayan dağ boğasının boynuna boyunduruk geçirir.

Bunlardan başka, konuşmayı, yüksek düşüncelerine kanat vermeyi, ülkeler idare etmeyi, soğuk gecenin kırağı-sından, rüzgârın savurduğu yağmurun oklarından korunmayı öğrenmiştir. Her tedbiri bilir, önüne çıkan hiçbir şeyden şaşmaz. Yalnız ölümden nereye kaçacağını bilemeyecektir; fakat en devasız dertlerin bile devasını bulmuştur.

SOPHOKLES – *Antigone*

(Çeviren: S. Ali, Maarif Matbaası – 1941)

Köpekle kurbağanın durumlarını kutsadım şimdi de; evet, sevine sevine yeğlerdim köpeğin ya da atın durumunda olmayı, çünkü onların, benimki gibi, Cehennem ve Günah'ın sonsuz ağırlıkları altında ezilecek birer ruhları olmadığını biliyordum. Hayır; bunu gördüğüm, bunu duyduğum, bunun yüzünden paramparça olduğum halde, üzüntüme üzüntüler katan, ruhumun derinliklerinde kurtuluş isteğini bulamayışımı.

JOHN BUNYAN – *Grace Abounding for the Chief of Sinners*

Wer immer strebend sicht bemüht, den können wir erlösen.

Kim ki durmadan yükseklerle ulaşmaya çabalar... onu kurtarabiliriz.

GOETHE

İÇİNDEKİLER

Yanardağın Altında.....	13
Sonsöz	421
<i>Malcolm Lowry'nin yayıncı</i>	
<i>Jonathan Cape'e yazdığı mektup.....</i>	<i>424</i>

I

Ülkenin kuzeyinden güneyine, aralarında birçok vadi ve yayla oluşturan iki sıradağ uzanır. İki yanardağın ege-men olduğu bu vadilerden birine, deniz yüzeyinden iki bin metre yükseklikteki Quauhnahuac kenti bakar. Yen-geç Dönencesi'nin epey güneyinde, daha kesin olmak ge-rekirse on dokuzuncu paralel üzerinde, batıda Pasifik Ok-yanusu'ndaki Revillagigedo adalarıyla ya da çok daha ba-tıda Hawaii'nin en güney ucuyla, doğudaysa Yucatan'ın Atlantik Okyanusu kıyısında, İngiliz Honduras'ı sınırı ya-kınındaki Tzucox Limanı'yla ya da çok daha doğuda Ben-gal Körfezi üzerinde, Hindistan'ın Juggernaut kentiyle aynı enlem üzerindedir.

Bir tepe üzerine kurulu kentin surları yüksek, so-kak ve caddeleri engebeli ve düzensiz, yolları dönemeçli-dir. Kuzeyden kente güzel, Amerikan yapısı bir otoyol gi-rer, ama dar sokakların arasında yitip şehrin öbür ucun-dan bir keçi yolu olarak çıkar. Quauhnahuac'ta on sekiz ki-lise ve elli yedi *cantina* bulunur. Ayrıca bir golf alanı, dağ-lardan durmadan akan suların doldurduğu dört yüzü aş-kın özel ya da halka açık yüzme havuzu ve birçok güzel otel de vardır.

La Selva Otel ve Kumarhanesi kentin hemen dışında, garın yakınındaki yüksekçe bir tepenin üzerindedir. Ana-yoldan uzağa, her yöne geniş görünümlele açılan bah-çe ve taraçaların arasına kurulmuştur. Bir sarayı andıran,

ama hafif geçkin bir görkemi vardır. Çünkü kumarhane değildir artık. Barda kadehine bile zar atamazsınız. Müflis kumarbazların ruhları gezinir burada. Görkemli olimpiik havuzda artık kimseler yüzmüyordur sanki. Atlama tahtaları kimsesiz ve hüznüldürler. Otların bürüdüğü *jai-alai* alanları bomboştur. Mevsiminde, yalnızca iki tenis kortunun bakımı yapılır.

Kasım 1939 Ölüler Günü'nde, günbatımına doğru, beyaz pamuklular içinde iki adam otelin ana terasına oturmuş, *anis* içiyorlardı. Tenis, sonra da bilardo oynamışlardı ve nemin zararlarına karşı işlem görmüş raketleri tahta mengeneleri içinde –doktorunki üçgen, öbürününki dört köşe– önlerinde, terasın parmaklığı üzerinde duruyordu. Mezarlıktan çıkan kalabalık otelin arkasındaki tepeden döne kıvrıla iniyor, ilahi sesleri dalga dalga ulaşıyordu iki adama; dönüp yas tutanlara baktılar: Az sonra, uzakta dizili mısır balyalarının arasında, kalabalığın taşıdığı mumların ışığından başka bir şey görülmeyecekti. Dr. Arturo Díaz Vigil, Anís del Mono şişesini pürdikkat öne eğilmiş duran Bay Jacques Laruelle'e doğru itti.

Az sağlarında ve aşağılarında her biri birer serap gibi çevreye serpiştirilmiş yüzme havuzlarına kanını akıtan devasa, kızıl gecenin altında kentnin huzuru ve tatlılığı yatıyordu. Gerçekten de, epey huzurlu görünüyordu oturdukları yerden. Ancak, Bay Laruelle'in şimdi yaptığı gibi dikkatle kulak verildiğinde, karmaşık bir uğultu seçilebiliyordu uzaktan – bambaşka bir sestü bu ama yas tutanların kısık mırıltılarından ve teranelerinden ayırt edilmesi olanaksız gibiydi – yükselip alçalan türkü sesleri, sürekli ayak sesleri: bütün gün sürmüş olan *fiesta*'nın patlamaları ve çığlıkları.

Bay Laruelle kendisine bir *anis* daha koydu. *Absent*'i çağrıştırdığı için içiyordu *anis*'i. Yüzünü derin bir kızarıklık sarmıştı ve etiketinden kıpkızıl bir şeytanın kendisini çatalıyla tehdit ettiği şişeye uzanan eli titriyordu.

“Niyetim onu ikna etmekte,” diyordu Dr. Vigil, “gitsin de *déalcoholisé* olsun diye.” Fransızca sözcük diline dolaş-

tı, İngilizce sürdürdü: “Ama balodan sonraki o gün ben de öyle hastaydım ki gerçekten, fizik olarak acı çekiyordum. Bu çok kötü bir şey, çünkü biz doktorlar ermişler gibi davranmalıyız. Hatırlarsın, o gün de tenis oynamıştık. Neyse, Konsolos’a bahçesinde bir göz attıktan sonra bir çocuk gönderdim, gelip beni birkaç dakika ziyaret eder mi, seviyorum diye; yoksa lütfen bana bir not yazsın, henüz içki-den ölmemişse.”

Bay Laruelle gülümsedi.

“Ama gitmişlerdi,” diye sürdürdü öteki, “ve evet, o gün sana da sormayı düşünmüştüm, onun evine bir göz atmış mıydın diye.”

“Telefon ettiğinde bendeydi, Arturo.”

“Biliyorum, biliyorum, ama bir gece önce öyle kötü bir sarhoşluk oldu, öylesine *perfectamente borracho*’yduk ki, Konsolos da benim kadar hastadır diye düşünmüştüm.” Dr. Vigil başını salladı. “Hastalık yalnız bedende değil, aynı zamanda eskiden ‘ruh’ denilen yerde de. Zavallı dostum, bu dünyada parasını hep sürekli trajedilere harcadı.”

Bay Laruelle içkisini bitirdi. Kalkıp terasın parmaklığına yürüdü, ellerini tenis racketlerinin üzerine dayayıp aşağıya ve çevresine bakındı: otların bürüdüğü terk edilmiş *jai-alai* alanları, ölü tenis kortları, otele çıkan cadde-nin tam ortasında, bir kaktüs çiftçisinin şu anda atına su içirmekte olduğu çeşme. Biri oğlan biri kız iki genç Ame-rikalı, otelin aşağıdaki ek yapısının terasında saatin geçli-ğine aldırmaksızın bir pinpon maçına başlamışlardı. Tam bir yıl önce bugün meydana gelen olaylar, daha şimdiden bambaşka bir çağda kalmış gibiydiler. Günün korkunç-luklarının onları bir damla su gibi yutuverecekleri düşü-nülebilirdi. Oysa öyle değildi. Tragedya kavramı gerçek-dışı ve anlamsız olma sürecine girmişti gerçi ama bire-yin yaşamının hâlâ bir değeri olduğu, bir bildirideki diz-gi yanlışından öte bir anlamı bulunduğu günleri hatırla-mak yasak değildi henüz. Bir sigara yaktı. İyice solunda, kuzeydoğuda, vadiden ve Sierra Madre Oriental dağları-

nın taraçalanmış eteklerinden ötede iki yanardağ, Popocatepetl ve Ixtaccihuatl, dupduru ve görkemli yükseliyorlardı batan güneşe karşı. Daha yakında, belki on beş kilometre kadar ötede, asıl vadiden biraz aşağıda, birisinin kömür yapmak için yaktığı odunlardan ince, mavi, yasalara aykırı bir duman tülünün yükseldiği ormanın arkasına yuvalanmış Tomalín Köyü'nü seçebiliyordu. Önünde, Amerikan otoyolunun ötesinde, aralarından bir ırmağın ve Alcapancingo yolunun kıvrıldığı tarlalar ve bahçeler seriliydi. Irmağın ve daha ötede, Doré'nin fırçasından çıkma bir cennet gibi yuvarlanıp giden mor tepelerin arasında yiten yolun çerçevelediği korudan bir hapishanenin gözetleme kulesi yükseliyordu. Kentte, bir yamaç üzerinde, diğer yapılardan ayrı duran Quauhnhuac'ın tek sinemasının ışıkları birden yandı, titreyerek söndü, sonra gene yandı. "No se puede vivir sin amar," dedi Bay Laruelle... "O estúpido'nun evimin duvarına yazdığı gibi."

"Gel *amigo*, boşalt beynini," dedi arkasında duran Dr. Vigil.

"Ama *hombre*, Yvonne döndü! Hiçbir zaman anlayamayacağım da bu işte. Geri döndü o adama!" Bay Laruelle masaya yürüdü, bardağını Tehuaca maden suyuyla doldurup içti.

"*Salud y pesetas.*"

"*Y tiempo para gastarlas,*" diye karşılık verdi arkadaşısı, düşünceli bir tavırla.

Bay Laruelle sezlongda arkasına yaslanıp esneyen doktora baktı; yakışıklı, inanılmaz derecede yakışıklı, esmer, donuk Meksikalı yüzüne; Tehuantepec'teki (erkekler bütün gün ırmakta yüzerlerken, kadınların tüm işleri gördükleri o kusursuz yerdeki) o güzel, hüznü Oaxacalı çocuklarınkilere benzeyen yumuşak bakışlı, derin ve aynı zamanda saf, kahverengi gözlerine, ince, ufak ellerine ve üstlerinde o kaba, kara kılları görmenin insanı şaşırttığı narin bileklere baktı. "Çoktan boşalttım beynimi, Arturo," dedi İngilizce, çok fazla yüzük takmış olduğunu bildiği ince, sinirli parmaklarıyla ağzındaki sigarayı ala-

rak. “Asıl...” Bay Laruelle sigarasının sönmüş olduğunu fark edip kendisine bir *anís* daha koydu.

“*Con permiso.*” Doktor Vigil çakmağını bir sihirbaz gibi öylesine hızlı çaktı ki, sanki cebindeyken yakmış, alevini kendi içinden çekip çıkarmıştı; ateşi Bay Laruelle’e uzattı. “Buradaki zavallıların kilisesine gittin mi hiç?” diye sordu birden, “Hani kimsesizler için bir Meryem Anası olan?”

Bay Laruelle hayır diye salladı başını.

“Kimse gitmez oraya, yalnız kimsesizler,” dedi doktor usulca. Çakmağı cebine koydu, bileğini sık bir hareketle çevirerek saatine baktı. “*Allons-nous-en,*” dedi, “*vámonos,*” ve başını öne, ellerinin arasına götüren bir dizi küçük hareketle gülerek esnedi. Sonra ayağa kalkıp derin soluklar alarak parmaklığa, Bay Laruelle’in yanına geldi. “İşte en sevdiğim saat bu: Güneş batıyor, insanlar şarkı söylemeye ve köpekler havlamaya...”

Bay Laruelle güldü. Konuşurlarken, yabanıl, fırtınalı bir hava kaplamıştı gökyüzünü güneyden; yas tutanlar tepenin yamacından uzaklaşmışlardı. Uykulu akbabalar çok yukarılarda rüzgâra kaptırmışlardı kendilerini. “Sekiz buçuk gibi öyleyse; belki bir saatliğine *cine*’ye giderim.”

“*Bueno.* Akşama görüşürüz öyleyse, bildiğin yerde. Unutma ki hâlâ inanamıyorum yarın gideceğine.” Dr. Vigil’in uzattığı eli sıkıca, sevgiyle kavradı Bay Laruelle. “Bu akşama gelmeye çalış, gelmezsen de bil ki sağlığınla ilgiliyim hep.”

“*Hasta la vista.*”

“*Hasta la vista.*”

— Dört yıl önce, Los Angeles’tan buraya o uzun, çılgin, nefis yolculuğun son kilometresinde otobüsten inip otoyolun kenarında durduğunda, kendisi de zor inanmıştı bir gün buradan gideceğine. Yarın düşüncesi inanılmaz bir kavramdı o zamanlar. Tıkabasa dolu küçük otobüs – *Tomalín Zócalo*– Quauhnahuac yokuşunu tırmanmaya başlamadan önce, yanı başından yokuş aşağı *barranca*’yı inerken, Bay Laruelle eve hangi yoldan yürüyeceği konu-

sunda kararsız, durmuştu. Aynı yoldan gitmek istemiyordu bu akşam. Karşıya geçip gara doğru yürümeye başladı. Trenle ayrılmayacaktı gerçi buradan, ama çocuksu bir davranışla kilitli makaslardan sakınarak dar raylı demiryolunu geçerken gitme duygusunu, bu duygunun yakınlığının ağırlığını hissetti gene. Batan güneş, ötedeki çimenli setin üzerindeki petrol depolarından yansıyordu. Herhangi bir trenin bu istasyondan değil ayrıldığını, buraya uğradığını bile belli edecek hiçbir iz yok gibiydi:

QUAUHNAHUAC

Oysa burası, bir yıldan az bir süre önce, hiçbir zaman unutamayacağı bir ayrılığa sahne olmuştu. Konsolos'un üvey kardeşini, Yvonne ve Konsolos'la birlikte Calle Nicaragua'daki evine ilk geldiğinde pek sevmemişti Bay Laruelle; Hugh'nun da o zaman kendisinden pek hoşlanmamış olduğunu düşünüyordu şimdi. Hugh'nun acayip görünüşü -Yvonne'la yeniden karşılaşmaktan öylesine olağanüstü bir biçimde etkilenmişti ki, acayiplik duygusu bile fazla çarpmamıştı Bay Laruelle'i, yoksa hemen tanırdı onu daha sonra Parián'da- Konsolos'un önceden yaptığı iyi niyetli ama yarı sitemli tanımın bir karikatürü gibiydi. Demek Bay Laruelle'in yıllar önce sözü edildiğini yarım yamalak hatırladığı çocuk buydu! Karşılaşmalarından yarım saat sonra, onu sorumsuz bir kafa ütöleyici, aslında huzursuz ve kendini beğenmiş, ama romantik ve dışadönük havalara bürünmeye çalışan profesyonel bir salon Marksisti olarak defterinden silmişti. Konsolos tarafından Bay Laruelle'le tanıştırmaya çeşitli nedenler yüzünden "hazırlanmadığı" belli olan Hugh da onu kuşkusuz, kendisinden de daha çekilmez bir kafa ütöleyici, yaşlı bir estet, kadınlara karşı yağlı bir sahiplenme duygusuyla davranan müzmin bekâr bir zampara olarak yorumlamıştı. Ama üç uykusuz geceden sonra bir sonsuzluğu yaşamışlardı birlikte: Kavranması olanaksız bir felaketin doğur-

duđu keder ve şaşkınlık yaklaştırmıştı onları. Hugh'nun Parián'dan ettiği telefonu izleyen saatlerde Bay Laruelle Hugh hakkında birçok şey öğrenmişti: umutlarını, korkularını, düş kırıklıklarını, umutsuzluklarını. Hugh gittiğinde de, bir evlat yitirmişti sanki.

Bay Laruelle, üstündeki tenis giysilerine aldırma-sızın tepeyi tırmandı. Setin üzerine varıp soluklanmak için durduğunda, her şeye rağmen haklı olduğunu söyledi kendi kendine: Konsolos “bulduktan” sonra da (bu arada o korkunç hazin durum olagelmiş ve ilk kez gerçekten gereği duyulduğunda Quauhnahuac'ta başvurulacak bir İngiliz konsolosu bulunamamıştı), Hugh'nun tüm sıradan kaygılarını bir kenara itip “polis”in onu tutmak konusundaki anlaşılmaz isteksizliğinden yararlanarak – Hugh'nun, şimdi artık “olay” diye sözü edilebilecek durumun hiç olmazsa bir yönüyle ilgili olarak tanıklığına başvurmaları mantık gereği gibi görünürken, tek endişeleri ondan kurtulmaktı sanki– onu Vera Cruz'da mucizevi bir biçimde bekleyen gemiye kendisini zaman yitirmeksizin atması konusunda direktmekte de haklıydı. Bay Laruelle dönüp gara baktı: Hugh'nun gidişi bir boşluk bırakmıştı. Son kalan hayallerini de kaçıırıp götürmüştü bir bakıma. Çünkü Hugh, yirmi dokuz yaşında, o zaman bile, eylemleriyle dünyayı değiştirmeyi (bunu başka bir biçimde tanımlamak olanaksızdı) düşünüyordu hâlâ – tıpkı Laruelle'in kırk ikisinde, şöyle ya da böyle, yapacağı filmlerle dünyayı değiştirme umudunu henüz tam olarak yitirmemiş olduğu gibi. Ama bu düşler saçma ve fazla iddialı görünüyorlardı bugün. Ne de olsa geçmişin ölçülerine göre büyük filmler yapmıştı. Bildiği kadarıyla da bunlar dünyayı bir zerrecik olsun değiştirmemişlerdi. Gene de, bir ölçüde özdeşleşmişti Hugh'yla. Hugh gibi, Vera Cruz'a gidecekti; ve Hugh gibi, gemisinin limana ulaşıp ulaşmayacağını bilmiyordu...

Bay Laruelle'in yolu, kaktüs çiftçilerinin açtıkları dar, çimenli patikaların sınırladıkları yarı ekili tarlaların arasından geçiyordu. Yağmurlar başladığından beri yapma-

mişti ama yolun bu bölümüne kadar çok sevdiği bir yürüyüşü bu. Kaktüs yapraklarının çekici bir tazeliği vardı; akşam güneşinin çarptığı yeşil ağaçlar, yeni yeni kaban soluklu rüzgârın sallandırdığı salkımsöğütleri andırıyordu; uzaktaki güzel, somun gibi tepelerin eteklerinde, güneş ışınlarından oluşan sarı bir göl belirdi. Ama bir uğursuzluk vardı şimdi bu akşamda. Erimiş cam akıtıyordu güneş tarlalara. Güneşin yabanıl batışında korkunç bir duruşu vardı yanardağların. Bay Laruelle, valizine çoktan kaldırılmış olması gereken sağlam, ağır tenis pabuçlarıyla hızla yürüyordu, raketini sallayarak. Bir korku sarmıştı içini gene: bunca yıl sonra ve buradaki son gününde, hâlâ bir yabancı olduğu duygusu. Dört, neredeyse beş yıl olmuştu ve bir başka gezegende dolaşan bir gezgin gibi hissediyordu hâlâ kendini. Bunun gidişini kolaylaştırdığı da söylenemezdi tabii, her ne kadar yakında –Tanrı’nın izniyle– Paris’i yeniden görebilecekse de. Ne demeli! Savaş konusunda, kötü bir şey olduğunun bilinci dışında, pek bir düşüncesi yoktu. Ya bir taraf kazanacaktı ya öbürü. Ve sonuç ne olursa olsun, yaşam zor olacaktı. Müttefikler kaybederse tabii, daha da zor olacaktı. Ve her iki durumda da kişinin kendi savaşı sürecekti.

Ne sürekli, ne şaşırtıcı bir biçimde değişiyordu çevrenin görünümü! Tarlalar taşlarla doluydu şimdi: Bir sıra kurumuş ağaç vardı. Gökyüzüne karşı karaltısı görünen bir karasaban kollarını sessiz bir yakarışla göğe kaldırmıştı; bir başka gezegen, diye geçirdi içinden gene, öyle garip bir gezegen ki, biraz uzağa, Tres Marias’ın ötesine bakınca, aynı anda her türlü görünüm seriliveriyor gözler önüne, Cotswoldlar, Windermere, New Hampshire, Eure-et-Loire’in çayırıları, hatta Cheshire’in gri kumulları, Büyük Sahra bile; öyle bir gezegen ki, göz açıp kapayana dek bir iklimden ötekine –canınız çekerse de, yalnızca bir yolun karşı yanına yürüyerek üç ayrı uygarlıktan– geçebilirdiniz; ama güzeldi: Bazen öldürücü, bazen de arıtıcı güzelliğini yadsıamak olanaksızdı; yeryüzü cennetinin güzelliği idi bu.

Ama ne yapabilmişti ki bu yeryüzü cennetinde? Pek

arkadaşı olmamıştı. Durmadan didiştığı bir Meksikalı metres edinmiş, ülkeden çıkaramayacağı, Mayalardan kalma birçok güzel tanrı heykelciği almış, ayrıca...

Yağmur yağıp yağmayacağını merak ediyordu Bay Laruelle. Ender olmakla birlikte, yılın bu döneminde yağardı bazen; geçen yıl olduğu gibi sözgelimi, yağmaması gerektiğinde yağmıştı. Fırtına bulutlarıydı o güneydekiler. Yağmurun kokusunu alabildiğine düşünüyor ve şu anda ıslanmaktan daha çok isteyebileceği hiçbir şey olmadığını geçiriyordu aklından: sırlıslamak olmak ve bu yabancı kırlarda, gövdesine yapışmış pamuklu giysileriyle ıslana, ıslana, ıslana yürümek, yürümek... Bulutları seyretti: gökyüzünde beliriveren kara, süratli atlar. Mevsimsiz patlayıveren kapkara bir fırtına! Aşk da böyle, diye düşündü; geç gelen aşk. Ama şaşkınlık içindeki toprağı saran akşam kokusu ya da ağır ağır gelen güneş ışığı ve ısısı gibi çılgınlardan uzak dinginlikler izlemezdi onu! Bay Laruelle adımlarını daha da hızlandırdı. Ve sizi dilsiz, kör, deli etsin, öldürsün böyle bir aşk – benzetmeler değiştiremezdi alını yazısını. *Tonnerre de dieu...* Gecikmiş aşkın neye benzediğini söylemek hiçbir susamışlığa çare değildi.

Kent, La Selva Kumarhanesi'nden ayrıldığından beri yokuş aşağı ağır ağır yürümekte olan Bay Laruelle'in hemen sağında ve yukarısında kalmıştı. Aşmakta olduğu tarladan, tepenin doruğundaki ağaçların üzerinden ve bir kaleyi andıran karanlık Cortez Sarayı'ndan ötede, Quauhnhuac'ın ana meydanında, ışıkları şimdiden yanmış, yavaş yavaş dönen dönme dolabı görebiliyordu; dönme dolabın parlak renkli koltuklarından yükselen insan kahkahalarının ve –gene– giderek azalan, rüzgârda ölen, en sonunda yok olan o esritici, hafif şarkı seslerini seçebildiğini sanıyordu. Hazin bir Amerikan ezgisi –*St. Louis Blues* ya da ona benzer bir şey– tarlaları aşarak dalga dalga yaklaşıyordu; kent dışındaki surlara ve kulelere çarpıp dağılacağına onları döven, hafif bir rüzgârın yaydığı müzik, üzerlerinden zaman zaman anlaşılmaz gürültü köpüklerinin püskürdüğü dalgaları andırıyordu; son-

ra iniltiyle, emilerek çekiliyordu gene uzaklara. Bay Laruelle kendini bira fabrikasının içinden Tomalín yoluna varan patikada buldu. Alcapancingo yoluna geldi. Bir araba geçiyordu ve yüzünü çevirip tozların yatışmasını beklerken, bir zamanlar çok büyük bir yanardağın krateri olan o Meksika gölünün yatağında Yvonne ve Konsolos’la yaptıkları araba gezisini hatırladı; tozun yumuşattığı ufuk çizgisi, savrulan tozların arasında hızla ilerleyen otobüsler, yüzleri tozdan korunmak için sarılıp sarmalanmış, kamyonların arkasına can havliyle tutunup titreyen delikanlılar (bir görkem var bunda, diye düşünürdü hep, kahraman bir halkın gerçekten büyük hazırlıklar yaptığı bir geleceğin simgesi: Çünkü tüm Meksika’da, yıldırım gibi giden o kamyonların içinde dimdik, pantolonları rüzgârda hızla çırpınan, ayaklarını yere ayırık ve sağlam basmış o genç inşaat işçilerini görmek olasıydı) ve güneş ışığında, yuvarlak tepenin üzerinde ilerleyen yalnız bir toz bulutu, gölün kenarında, sağanak altındaki adaları andıran tozdan kararmış tepeler geldi gözünün önüne. Bay Laruelle’in şimdi, *barranca*’nın ötesindeki yamaçta eski evini seçebildiği Konsolos da o zamanlar bayağı mutlu gibiydi, üç yüz altı kilisesi ve adları “Tuvalet” ve “Harem” olan iki berber dükkânı bulunan Chalula’da gezinirken, sonra da büyük bir gururla Babil Kulesi’nin aslı olduğunu ileri sürdüğü piramit harabesine çıkarlarken. Ne olağanüstü bir biçimde gizleyebilmişti kendi düşüncelerinin karmaşık Babil’ini!

Tozların arasından iki hırpani yerli yürüyordu Bay Laruelle’e doğru; tartışıyorlardı, ama bir yaz akşamının solan güneşinde Sorbonne’da gezinen üniversite profesörlerinin derin bilgiçliğiyle. Sesleri, ince ve pis ellerinin hareketleri, inanılmayacak kadar ağırbaşlı ve kibardı. Gövdelerinin duruşu Aztek prenslerinin soyluluğunu, yüzleri Yucatan harabelerinin gizemli heykellerini çağırıyordu.

“...*perfectamente borracho...*”

“...*completamente fantástico...*”

“*Sí, hombre, la vida impersonal...*”

“Claro, hombre...”

“¡Positivamente!”

“Buenas noches.”

“Buenas noches.”

Günbatımında karıştılar. Dönme dolap tepenin arkasında batıp gözden kayboldu: Şenliğin sesleri ve müziği giderek yaklaşacağına, geçici olarak susmuştu. Bay Laruelle batıya baktı; tenis raketi kalkan, el feneri mızrak bir eski zaman şövalyesi – bir an durup buralarda gezinebilmek için ruhun görüp geçirmek zorunda kaldığı savaşları düşündü. Niyeti, La Selva Kumarhanesi'nin atlarının otladığı örnek çiftliğin yanından geçen bir başka yoldan sağa vurup doğrudan kendi sokağına, Calle Nicaragua'ya çıkmaktı. Ama ani, içgüdüsel bir kararla hapishanenin yanından giden yola, sola saptı. Bu son gecesinde, Maximilian'ın sarayının harabesine veda etmek için karanlık bir istek duydu içinde.

Güneyde, yıldırımlar kadar kara bir melek yükseliyordu Pasifik'ten. Ama gene de, her şeye rağmen, fırtınanın kendi gizli dinginliği vardı... Yvonne'a olan tutkusunu (oyuncu olarak iyi ya da kötü olmasının konuyla bir ilgisi yoktu; Bay Laruelle ona, yönetmiş olduğu filmlerden herhangi birinde oynamış olsaydı iyiden de öte olacağını söylediğinde boşuna konuşmamıştı) nedense, o sıralarda kalmakta olduğu, küçük derelerin, kanalların ve gri, harap su değirmenlerinin, uykulu, küçük köyü Saint Près'nin çayırırlarında gezerken, yabani çiçeklerle dolu kırçıl tarlaların üzerinde gün ışığına doğru ağır ağır, harika bir biçimde, yüzyıllar önce bu aynı tarlalarda gezinen hacılara göründükleri gibi yükselen Chartres Katedrali'nin çifte kulelerini ilk görüşünü getirmişti aklına. Aşkını ona kısa, çok kısa bir süre için de olsa, Chartres'ın büyümesini anımsatan bir huzur vermişti; çok önceleri Chartres'ın her ara sokağını sevmiş, gökyüzüne karşı sonsuza dek uçan katedrali seyredemediği kahveye bayılmıştı; utanç verici bir biçimde borca batmış olmasının bile bozmadığı bir büyüdü bu. Bay Laruelle hızla saraya doğru yürü-

dü. O büyüyü on beş yıl sonra burada, Quauhnhuac'ta, Konsolos'un alinyazısıyla bağlantılı hiçbir pişmanlık duygusu da bozamamıştı. Ona kalsa, diye düşündü Bay Laruelle, Yvonne gittikten sonra bile Konsolos'la kendisini bir süre için yaklaştıran şey –ikisinin de bakış açısından– pişmanlık değildi. Belki de bu, kısmen, ancak diş ağrısını dişini sıkarak rahatlatmaya çabalamak kadar sonuç verebilen, Yvonne'un –hiçbir zaman sözü edilmemesine rağmen– hâlâ burada olduğu aldatmacasından aldıkları karşılıklı huzurdu.

— Ah, ama bütün bunlar kendileriyle Quauhnhuac arasında dünyalar kadar mesafe koymak için yeterli neden gibi görünebilirdi! Oysa ikisi de yapmamışlardı bunu. Ve şimdi Bay Laruelle bunların baskısını sanki, nasıl olmuşsa, bu çevresindeki mor dağlara taşınmışlar gibi, dışarıdan duyuyordu; o gizli gümüş madenleriyle öylesine uzak ama gene de yakın, öylesine duru, onu fizik olarak burada tutmaya çalışan hüznü, tuhaf bir güç yayan dağlar gibi – ağırlığı da buydu o gücün: birçok şeyin ağırlığı, ama en çok hüznün ağırlığı.

Döküntü, mavi bir Ford'un kenarındaki çalılıkların dibine itilip terk edildiği bir tarladan geçti: İstenmeyen bir gidişi önlemek için ön tekerlerinin altına iki tuğla konmuştu. Boş boş sallanan o eski paramparça kaputa karşı bir özdeşlik, bir yakınlık duyarak, Ne bekliyorsun, diye sormak istedi arabaya... *Sevgilim, niçin gittim? Niçin gitmeme izin verdin?* Ona değildi Yvonne'un o çok gecikmiş kartpostalının arkasında yazılı sözler; o son sabah Konsolos hınzırca yastığının altına koymuş olmalıydı o kartı – ama tam olarak ne zaman koyduğu nasıl bilinebilirdi?–, sanki her şeyi hesaplamış, Bay Laruelle'in onu, telaş içindeki Hugh'nun, Parián'dan telefon ettiği anda bulacağını *biliyormuş* gibi. Parián! Sağında hapishanenin duvarları yükseliyordu. Gözetleme kulesinin tepesinde hayal meyal görülebilen iki polis dürbünle doğuya ve batıya bakıyorlardı. Bay Laruelle ırmağın üzerindeki köprüyü aştı ve korudan, botanik bahçe olarak hazırlandığı belli bir açık-

lıktan geçen kestirme yolu seçti. Sürü sürü kuşlar fırlayıverdi güneydoğudan: Ufak, kara, çirkin kuşlardı bunlar, ama çok uzundular, korkunç böcekler gibi, kargalar gibi; uyumsuz, uzun kuyrukları, titrek, sıçramalı, yorucu bir uçuş biçimleri vardı. Günbatımını paramparça eden bu kuşlar, her akşam yaptıkları gibi, gece olana dek sürekli, delici, mekanik çığlıklarıyla çınlayacak olan *zócalo*'daki dişbudak ağaçlarına tünemek üzere hararetle kanat çırpıyorlardı. İğrenç küme, geride kalan bir-iki kuşuyla, haşırdayarak geçti. Saraya vardığında güneş batmıştı.

Tüm *amour propre*'una rağmen, hemen pişman oldu geldiğine. Dökük pembe sütunlar alacakaranlıkta üstüne devrilmeyi bekliyor gibiydiler; yeşil iğrençliklerle kaplı, basamakları çürümeye yüz tutmuş tek bir mengeneyle bağlı duran havuz üzerine kapanacaktı sanki. Otlarla бүrölü, pis kokulu, paramparça küçük kilise, üstünde akrep-lerin pusuda yattığı, sidikle kaplı, harap duvarlar, yıkık sütun dipleri, hazin kemerler, dışkıyla sıvalı kaygan taşlar – bir zamanlar sevginin yuvalandığı bu yer bir karabasan gibiydi. Ve Laruelle bıkmıştı karabasanlardan. Zavalı Maximilian, saray konusunda da kısmetsizdi. Trieste'deki o öbür saraya, Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth'ten Arşidük Ferdinand'a dek herkesin şiddetli bir ölümle yaşamlarını noktaladıkları o yere, niçin gene Miramar adı verilmişti? Ama kim bilir o iki süslü sürgün nasıl sevmişlerdi bu ülkeyi; insandılar onlar da sonunda, doğal çevrelerinin dışına itilmiş iki sevgili – cennetleri, nedenini tam olarak kavramaya vakitleri olmadan, burunlarının dibinde bir hapis haneye dönüşmüş, bir birahane gibi kokmaya başlamıştı ve sonunda, tek şahanelikleri tragedyada kalmıştı. Hayaletler. Hayaletler yaşıyordu burada kesinlikle, tıpkı kumarhanedeki gibi. Ve bir hayaletti hâlâ konuşan: “Buraya gelmek bizim alnyazımız, Carlotta. Şu uzayıp giden nefis ülkeye bak: tepelerine, vadilerine, inanılmaz güzellikteki yanardağlarına. Bunlar bizim, bir düşün! İyi olalım, yaratıcı olalım, bunlara layık olalım!” Ya da tartışan hayaletler vardı: “Hayır, sen hep kendini sevdiğin, mutsuz-

luğunu benden daha çok sevdiğini, bunu bize bilerek yaptığını sen.” “Ben mi?” “Sana bakacak, seni sevecek, seni kullanacak, sana yön verecek insanlar oldu hep. Seni gerçekten seven benim, ama benden başka herkesi dinledin.” “Hayır. Sevdiğim tek kişi sendin hep.” “Hep mi? Sen yalnız kendini sevdiğin.” “Hayır, seni, hep seni – bana inanmalısın, lütfen: Meksika’ya gitmeyi nasıl tasarladık hep, hatırlarsın. Hatırlıyor musun?.. Evet, haklısın. Fırsat seninle geçmişti elime. Böyle bir fırsat da gelmez bir daha!” Ve birden, durdukları yerde, birlikte, tutkuyla ağlıyorlardı.

Ama Bay Laruelle’in sarayda duyduğunu sandığı ses Maximilian’ın değil, Konsolos’undu ve yürüyüşünü sürdürüp ters yönden de olsa Calle Nicaragua’ya vardığına şükrederken, Konsolos’la Yvonne’u orada nasıl birbirlerine sarılmış gördüğünü hatırladı; Meksika’ya gelişlerinden kısa bir süre sonraydı ve saray nasıl değişik görünmüştü o zaman ona! Bay Laruelle daha yavaş yürümeye başladı. Rüzgâr dinmişti. İngiliz *tweed*’inden ceketinin önünü açtı (oysa Mexico City’de High Life’den –okunuşu İçlif– almıştı onu) ve mavi puanlı fularını çözdü. Olağandışı bir ağırlık vardı havada bu akşam. Ne biçim bir sessizlikti bu? Tek bir ses, tek bir çığlık gelmiyordu kulaklarına şimdi. Yalnızca adımlarının sarsak vuruşu... Kimseler yoktu görünürde. Bay Laruelle de pişiyordu, pantolonu yapışıyordu her yanına. Fazla şişmanlıyordu, Meksika’da fazla şişmanlamıştı; işte bu da bazı insanları hiçbir zaman gazetelere geçmeyecek bir seferberliğe itebilirdi. Tenis raketini boş boş salladı havada, önce bir servis, sonra karşılayış: ama fazla ağırdı, mengeneyi hesaba katmamıştı. Sağındaki örnek çiftliği, yapıları, tarlaları, hızla yayılan karanlığın gölgede bıraktığı tepeleri geçti. Dönme dolap –ama yalnız tepesi– belirdi gene tepenin yukarısında; neredeyse tam önünde, sessiz, ıslık ıslık duruyordu; sonra ağaçlar yükselip gözden sildiler onu gene. Çukurlarla dolu berbat yol burada dikleşerek yokuş aşağı iniyordu; *barranca*’nın –derin yarın– üzerindeki küçük köprüye yaklaşıyordu. Köprünün ortasına gelince durdu, biten

Yirminci yüzyılın uyumsuz,
muhteşem alkolü... Yanardağın
Altında, bir kült roman, Lowry'nin
hüzünlü yaşamından bize kalan
bir armağan.

1957 yılında kırk sekiz yaşındayken intihar eden ünlü İngiliz roman-
cı Malcolm Lowry, kısa süren yaşamının tümünü ölüme varacak bir
yarış gibi yaşadı. Sıkıntılarından, birbirine eklenen alkol ve delilik
nöbetlerinden kaçarcasına dünyanın pek çok köşesine gitti. Yaşa-
möküsünü kaleme alan Douglas Day'e göre Lowry alkolik olduğu
için delirmedi, deli olduğu için alkole sığındı.

Lowry'nin 1936-1944 yılları arasında damıta damıta yazdığı *Yanar-
dağın Altında*, 20. yüzyılın en önemli romanlarından biri. Lowry'nin
Melville, Conrad ve Fitzgerald gibi ölümsüz yaratıcılar arasına gir-
mesini sağlayan *Yanardağın Altında* için Fransız yayımcı Martin Na-
deau şunu söylüyor: "*Yanardağın Altında*, dünyayı peşinden gidenler
ve diğerleri diye ikiye ayıran bir 'kült roman'dır."

ISBN 978-975-510-113-2

9 789755 101132